

Світлана Богдан

ВІНГРАНОВСЬКИЙ: ПОЕТИКА МІФУ

Монографія

Видання друге, виправлене і доповнене

УДК 821.161.2.09:801.8

Б 73

Науковий редактор:

В. П. Моренець, доктор філологічних наук, професор

Рецензенти:

Е.С. Соловей (Гончарик), доктор філологічних наук, професор,
член Національної спілки письменників України

Н. М. Лебединцева, кандидат філологічних наук, доцент кафедри
української філології, теорії та історії літератури Інституту філології
Чорноморського національного університету ім. Петра Могили

Богдан С. М.

Б 73   Вінграновський: поетика міфу : монографія / Світлана Богдан. — 2-ге вид., випр. і доповн. — Тернопіль : Видавництво Богдан, 2025. — 256 с.

ISBN 978-966-10-2080-0

У дослідженні зроблено спробу поглянути на творчість Миколи Вінграновського під новим кутом зору, який раніше комплексно не залучали для інтерпретації цього корпусу текстів, а саме в площині міфопоетики. У студії вказано на точки перетину між творами автора-шістдесятника (як поетичними, так і прозовими) і прадавніми міфологічними оповідями українців та інших народів. До аналізу залучено рівні мовних конструкцій і часопросторової моделі, розглянуто поетику загадки й концепт табуйованого імені, архетипні образи та міфологеми. Водночас проаналізовано авторські модифікації, яких архаїчні міфологічні моделі й образи зазнають у своєрідній аксіологічній структурі, розроблений М. Вінграновським, що дає змогу вписувати його міфотворчість у парадигму модернізму. Особливу увагу приділено типологічній близькості доробку М. Вінграновського і поетів Київської школи.

Для філологів (науковців, викладачів, студентів) і всіх, хто цікавиться творчістю М. Вінграновського.

УДК 821.161.2.09:801.8

ISBN 978-966-10-2080-0

© Світлана Богдан, текст 2024
© Видавництво Богдан, виключна ліцензія
на видання, оригінал-макет, 2025

***Світлій пам'яті
моїх дорогих Учителів
Володимира Моренця,
Сергія Іванюка і Володимира Панченка
присвячую***

ЗМІСТ

Від автора	7
ВСТУП	9
I. КАТЕГОРІЯ МІФУ В ЛЮДСЬКІЙ СВІДОМОСТІ ТА В ЛІТЕРАТУРІ	17
1. Історія вивчення міфу	18
2. Два підходи до тлумачення поняття міфу	21
Міф як первісна оповідь про світ (вузьке значення терміна)	21
Міф як властивість людського мислення (широке значення терміна)	22
Архетип як єднальна ланка двох визначень міфу	25
3. Риси і функції міфу як феномена свідомості	27
Міф як правда, реальність, істина і буття. Міф як форма життя. Міф як імагінативний абсолют	27
Міф не є знаком. Самодостатність міфу	30
Цілісність, єдність і всеохопність міфу	32
Органічний і необхідний характер міфу	34
Міф як творчість	36
Міф як результат «імпульсу волі»	37
Функція пізнання і пояснення	39
Функція компенсації	40
Функція впорядкування і гармонізації	41
4. Міф як конструкція замикання свідомості. Міф і мислення	42

5. Міф і література	43
Співвідношення міфу і літератури	43
Міфи в літературі	51
II. МІФ У МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО: ОСОБЛИВОСТІ МОВНИХ КОНСТРУКЦІЙ І ЧАСОВО-ПРОСТОРОВИХ ВІДНОШЕНЬ	
1. Специфіка мовних конструкцій у текстах Вінграновського	59
Самодостатність явищ	60
Відчуття загальної всеєдності. Стосунки з Богом у поезії Вінграновського	63
Безособове мовлення	87
Метод складання основ	90
Заміна активної дії на пасивну (ознаки ергативного ладу)	91
2. Особливості авторської часопросторової моделі	95
Художній простір	95
Міфологічний дзеркальний простір	96
Казковий неопірний простір	108
Простір як сховище історичної пам'яті	111
Художній час	112
III. ПОЕТИКА ЗАГАДКИ, АРХЕТИПНІ ОБРАЗИ І МІФОЛОГЕМИ ТА ЇХ АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР В АВТОРСЬКОМУ МІФОСВІТІ	
1. Поетика загадки у творчості Вінграновського	119
Поетика загадки на образному і композиційному рівнях	119
Концепт імені як табу	127
2. Архетипні образи і міфологеми	133
Водні образи	133
Архетипний образ ріки (Дніпра)	134
Образ «незаміжньої ріки»	140

Образ «дніпророжденного світу», образ «народу Дніпра»	142
Міфологічний сюжет про сходження ріки з неба на землю	144
Амбівалентний образ ріки у прозі. Вода як мірило людських якостей. Ріка – межа між своїм і чужим світом	146
Образ труни як човна	152
Образ світу як моря (води)	155
Архетипний образ дороги	158
Образ «кукурудзяного народу»	165
Образ душі як вітру	167
Образ долі	168
Образ слова	172
3. Мотив любові та аксіологічний вимір авторського міфосвіту	182
Аналіз поезії «У синьому небі я висіяв ліс...»	183
Міфологема сіяння	185
Образ світового дерева (перевернутого); образи берези і дуба	189
Образи неба, моря і землі як первісних стихій світоустрою. Четверта авторська стихія любові	198
Любов як єднальна ланка для концептів ріки – дороги – долі – слова – імені	203
Опозиція любові й байдужості як засаднича в аксіологічному вимірі художнього світу Вінграновського	208
ВИСНОВКИ	214
Література	222
Показчик імен	242
Людмила Кісельова. Про монографію Світлани Богдан «Вінграновський: поетика міфу»	249

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну
версію книги.